

If we can make a plan for unified command now, it will solve nine-tenths of our problems.

Adm ERNEST KING USN, 24 dec. 1941

Pearl Harbor en de Golfoorlog

Vijftig jaar geleden, op 7 december 1941, viel de Japanse luchtmacht onverwachts de Amerikaanse vlootbasis Pearl Harbor aan. Vier dagen later, op 11 september 1941, verklaarde Hitler de Verenigde Staten de oorlog waardoor de Tweede Wereldoorlog pas echt een mondiaal karakter kreeg. Nederland, wijs geworden door de harde les van 10 mei 1940, had onmiddellijk de zijde van de Verenigde Staten gekozen en op 8 december 1941 aan Japan de oorlog verklaard. Van enige effectieve militaire samenwerking met de Verenigde Staten was echter geen sprake omdat de commandostructuren daarvoor toen nog ontbraken. Het ABDACOM (American - British - Dutch - Australian - Command) dat voor een goede coördinatie van de gevechtsoperaties op 2 januari 1942 was opgericht, moest op 25 februari 1942 onder druk van de Japanse opmars alweer worden ontbonden. Voor het organiseren van een goede gemeenschappelijke bevelvoering is uiteraard meer dan alleen maar goede wil nodig. Na de kortstondige deelneming aan de Eerste Wereldoorlog waren de Verenigde Staten teruggekeerd tot het traditionele isolationisme. De neutraliteitswetten uit de jaren '30 moesten ervoor zorgen dat de Verenigde Staten op geen enkele wijze

bij conflicten tussen andere landen konden worden betrokken. De omvang van de Amerikaanse strijdkrachten was tot een minimum teruggebracht.

Het uitbreken van de oorlog in Europa bracht nog geen wijziging in het Amerikaanse standpunt, althans voor zover dat de brede massa betrof. President Franklin D. Roosevelt zag dat wel anders maar zijn handen waren door de neutraliteitswetgeving gebonden. Bovendien was 1940 een verkiezingsjaar voor de president. Voor Roosevelt — die het belang van de strijd tegen Duitsland wel degelijk inzag — kwam de Japanse aanval op Pearl Harbor als een godsgeschenk. De Amerikaanse publieke opinie sloeg volledig om en de deelneming van de Verenigde Staten aan de strijd tegen Japan, Duitsland, Italië en hun bondgenoten was verzekerd.

Vooralsnog moesten in de strijd tegen Japan zware tegenslagen worden geïncasseerd. Een van de oorzaken was dat de Verenigde Staten plotseling de leiding kregen van een bondgenootschap in de strijd tegen Duitsland, Italië en Japan. Met het geallieerde opperbevel in de Pacific werd de Amerikaanse admiraal Ernest King belast. Zoals uit het bovenstaande citaat blijkt onderkende hij onmiddellijk het grote belang van een „unified command”. Het zou echter tot ver in 1942 duren voordat dit niet alleen op papier, maar ook in de praktijk tot stand kwam. Het op één noemer brengen van de Amerikaanse zee-, lucht- en landstrijdkrachten was geen eenvoudige zaak. De bondgenoten, met name Engeland, moesten zich schoorvoetend conformeren aan de Amerikaanse opvattingen over een gemeenschappelijke bevelvoering. Door het grote Amerikaanse overwicht tijdens de oorlog moesten zij echter wel. Het eindresultaat was ten slotte dat Japan de oorlog verloor. De geallieerde eenheid op het gecompliceerde terrein van de bevelvoering had daartoe in belangrijke mate bijgedragen. Op het Europese oorlogstoneel konden gelijksoortige ontwikkelingen worden waargenomen. Toen aan de Tweede Wereldoorlog na de Japanse capitulatie ten slotte een einde kwam was aan geallieerde zijde een werkzame commandostructuur ontstaan.

Het grote belang van een gemeenschappelijke bevelvoering werd tijdens de Koude Oorlog door de NAVO niet uit het oog verloren. Tijdens vele oefeningen werd dit aspect van de moderne bondge-

nootschappelijke oorlogvoering op zijn merites beoordeeld en beproefd. Binnen dit kader werden commandostructuren in de meest uitgebreide zin ontwikkeld. Ook kreeg het begrip „interoperability” steeds meer aandacht.

Anders dan was gedacht vond bij de bondgenootschappelijke oorlogvoering de toetsing aan de praktijk buiten de Oost-Westtegenstelling plaats. De Golfoorlog maakte een bondgenootschappelijk militair optreden tegen een agressor noodzakelijk. Nadat de wereldopinie door de Amerikaanse regering rijp was gemaakt voor een militair optreden tegen Irak, was het woord aan de wapens. De snelle en grote geallieerde militaire successen waren niet alleen te danken aan een overwicht in materieel en personeel. De geallieerde militaire bevelvoering en besluitvorming hadden daartoe een krachtige bijdrage geleverd. Een belangrijk aspect daarvan was de gemeenschappelijke bevelvoering. De land-, zee- en luchtmacht moesten op één noemer worden gebracht. Politieke tegenstellingen tussen de verschillende bondgenoten moesten worden overbrugd. Sinds jaren waren de Verenigde Staten erop voorbereid binnen NAVO-verband een Russische verrassingsaanval te moeten afslaan. Met het organiseren van grote troepenverplaatsingen op korte termijn was tijdens de Koude Oorlog veel ervaring opgedaan. De daarbij behorende infrastructuur was grondig uitgeprobeerd en bijgesteld. Het gehele militaire apparaat, dat uiteindelijk was ontwikkeld om een Russische verrassingsaanval tot staan te brengen, kon voor de oorlog tegen Irak worden gebruikt. Generaal Norman Schwarzkopf had het tijdens de Golfoorlog voor wat de gemeenschappelijke bevelvoering betreft aanzienlijk gemakkelijker dan admiraal Ernest King tijdens de strijd in de Pacific.

De ervaringen van de Tweede Wereldoorlog zijn tijdens de Koude Oorlog verder uitgewerkt en geconserveerd. Bijna veertig jaar lang werd in de NAVO met niet aflatende ijver aan een optimaal functioneren van de gemeenschappelijke bevelvoering gewerkt. En niet zonder succes, zoals de Golfoorlog heeft laten zien. Niet alleen vonden binnen korte termijn massale en gecompliceerde troepenverplaatsingen plaats. De maritieme en luchtoperaties waren nauwkeurig op elkaar afgestemd. De grondoperaties, waarbij een strak geleid misleidingsplan een belangrijke rol speelde, waren uiterst succesvol. In de inmiddels vele verschenen artikelen over deze oorlog — zo ook in de in dit nummer opgenomen bijdragen — wordt ingegaan op de lessen ervan. Een goede zaak, want alleen door een goede evaluatie kunnen fouten in de toekomst worden vermeden.

Bij al deze beschouwingen wordt echter te vaak ervan uitgegaan dat de gemeenschappelijke bevelvoering onder Amerikaanse leiding een vast gegeven is. Het einde van de Koude Oorlog zou daaraan wel eens een einde kunnen maken. Naarmate de Oost-Westtegenstellingen nog verder verdwijnen zal ook de NAVO als militaire organisatie verder inkrimpen. De aandacht voor het belang van een goede gemeenschappelijke militaire bevelvoering zou daardoor kunnen verslappen, waardoor een succesvol militair optreden zoals in de recente Golfoorlog een illusie zou kunnen zijn.

Het is daarom noodzakelijk nu, met nog meer zorg dan voorheen, te waken over het in stand houden van een goede bondgenootschappelijke bevelvoering. De situatie waarin admiraal King in 1941 terecht kwam, mag zich vanzelfsprekend niet meer herhalen.

